

of in haar, an Chalcedon niets anders als God te nentlijk als in zijn hoogte kan nimmer, lijke raken",... beg ik er aan

er deze dingen ou die hoofd- zou wat voor- e les van het k putte, toen n aanzien van s mocht aan- of. Grefidanus, e consequente atuur als ge- e Persoonlijk- ezelfde stellig- angaat „naar rhooging“.

les hangt zóo erder betoogt, leze geweldige dan Dr Steen, zichtige hoofd- met duitsche n hoofdletters rijk uitgelicht eid te maken nenschelijke or- ogenheit“ van rokken heeten eeden Persoon wat moe. Wil en, Jerusalem, n dan tegelijk Prof. Vollen- haalt? Ik voel n steê van de er ons zouden blematiek der dat er aan het georganiseerd ersoonlijk dan groot probleem nenschelijke ziel neert hij maar keken wat die- ms. Zij hebben

Zoon Gods „den natuurlijk wor- merden voor; leeren.

920), geschre- der die ziel die lichaam het die door haar ich juist van rscheidl. Dit n de ziel, ophie van ristelijke 30). Ook de zameling van t. Bavinck: rift“ als de

er gewerkt — iel“ is heusch aan het werk at vreemd is d worden bij ap als in de noch door de rd beïnvloed. bij de Griek- sche Christe- „vreemd“ is an is er een werkt kan naar haar

met goed te oor elkaar te gelijken, maar schillende ge-

is slechts een De eenvoudige Bijbelsche be- er erg van de iel, en hij is woordig over eft gelijk van bestredenen menschen maar het niet eens te bestrijden. a als zij zich ekeningen en menschen, die

óók aan dat andere probleem gedacht: of niet de menselijke natuur nu op haar beurt den Persoon des Zoons „aannam“. Zoo ja, dan heeft dat weer heel wat te maken met de vraag, of men Christus' menselijke ziel krachtens deze daad van „aanneming“ al of niet persoonlijk noemen zal, en valt daar wel degelijk over te praten, mits maar vaststaat, wat men onder persoon verstaat, en zich houdt aan de grondgedachten der gereformeerde belijdenis. Wie zelf de termen „ik“ of „ich-bezogen“, en „ich-bezogen“ invoert, en tusschen „ziel“ en „geest“ onderscheidingen invoert, die de belijdenis in de verste verte niet gekend, laat staan gefixeerd heeft, die moet wat meer voorzichtigheid betrachten tegenover anderen, en tegenover zichzelf. Die moet niet verlangen, dat men hem het recht van interventie in de bestaande meningsgeschillen laten zal, en, als anderen dan ook interveniëren in de debatten, hem dan óók nog eens zal toestaan te interveniëren met den oproep: geen interventie, als-t-u-blijft.

Volgende week neem ik afscheid van Dr Steen.

K. S.

Candidaten-overvloed en opleiding.

Het is een verdrietig gezicht: de lange lijst van theologische kandidaten, die geen vasten werkkring tot nu toe hebben verkregen. Men mag geen oogenblik zich daarvan ontdoen: het is en blijft een groote benauwenis, waaraan een inzender in dit nummer uitdrukking gaf.

Maar die inzender raakt tegelijk één van de kernen van het vraagstuk. Er zijn geen kandidaten teveel, maar er zijn aanstellingen, benoemingen, beroepingen te weinig. Het zou dwaasheid zijn, het zeer gecompliceerde verschijnsel met één enkele vingerwijzing te willen „verklaren“; ik zie de oorzaken niet zoozeer bij de kerkeraden, als wel bij de leden der kerk in het algemeen. Voelden we meer den drang der gehoorzaamheid, er zou meer geld inkomen, zonder vragen; en we zouden veel meer kunnen doen. In het eigen land, en ook in de koloniën. Er is met name daar zoo veel werk te doen, dat het beweerde surplus in éénen zou verdwenen zijn, als men maar de krachten kon gebruiken, die beschikbaar zijn.

Intusschen zie men toe, dat niet het ééne kwaad basis worde, waarop men een ander euvel „grondt“. Er is hier en daar een neiging, om de steunverleening stop te zetten, of alleen in gevallen van groote uitzondering nog te doen geschieden; steunverleening aan wie theologie zouden willen studeeren. Een enkele maal wordt zelfs eenigszins denigtrekend gesproken over de offers, die sommigen brengen, teneinde behoeftige studenten te kunnen schragen in hun poging tot bereiking van het doel, waarvan zij meenen, dat God het hun gesteld heeft.

Het zou jammer zijn, indien deze meening verder postvatte. Kon men gelooven, dat de kerken, eer zij „nieuwe“ kandidaten lieten in aanmerking komen voor een aanstelling of beroep, eerst de lijst der „ouderen“ zouden „afwerken“, er zou nog te praten zijn over

hun een complete nieuwe Calvinistische wetenschap in zakformaat vragen, waarbij alle mogelijke nieuwsgierige vragen over de „substantie“ der dooden en over een „kiem“ van het lichaam in het graf en over hart, nieren, geest, naar hun oordeel bevredigend moeten worden beantwoord.

...

We moeten goed in 't oog houden, dat dit punt slechts een gedeelte is van den strijd tegen de synthesesgedachte.

De vereering van de Grieksche klassieke wereld was in de Middeleeuwsche kerk een der factoren van den afval. Het afhoereeren met de heidensche wereld was in de Oud-Testamentische kerk ook steeds het begin van het hellend vlak.

Die vereering blijkt onder ons grooter te zijn, dan men vermoeden kon.

En in de afwijzing van de synthese wordt toch onder ons geen nieuwigheid ingevoerd.

In 1902 verscheen in de Bibliotheek voor Hoofd en Hart, bij Daamen, een boek van Prof. P. Biesterveld, hoogleraar aan de Theologische School te Kampen. Het was getiteld: Het echt-Menschelijke. Hoe het is gezocht en waar het is te vinden. Prof. Biesterveld bespreekt daar het zoeken van de heidenen en van de moderne wijsbegeerte. Het boek is populair geschreven. Het gaat niet uitvoerig op de afzonderlijke wijsgeeren in en beschrijft maar heel globaal hun problemen — maar wat het in breedte mist, wint het in diepte. Hier is al het zoeken der wereld gezien uit Schriftuurlijk standpunt. Ik was 12 jaar toen ik het boek in handen kreeg, maar ik heb het gelezen en herlezen — 'twas mijn „propadeuse“ voor filosofie — en ik ben dankbaar, dat ik dat boek toen heb mogen verwerken. Ik heb het „opgegeten“.

Prof. Biesterveld had er oog voor, dat de Heere bij Ezechiël spreekt over „de prachtige heidenen“ (Ez. 32:18).

Hij schrijft: „Hebben dan die volkeren in al hun denken, worstelen en lijden zonder doel op aarde geleefd? God heeft toch, gelijk de dichter van Psalm 86 het zong, al de heidenen gemaakt? Hij is, naar Paulus getuigt, niet een God der Joden alleen, maar ook der heidenen (Rom. 3:29). God heerscht over alle koninkrijken der heidenen (2 Kron. 20:6), waarom zij ook worden opgeroepen om met 's Heeren volk te juichen (Deut. 32:43),

tijdelijke stillegging of sterke beperking van de toelating tot de studie, of van de hulpverlening daarbij. Maar de kerkeraden toonen, dat zij aan dezen maatregel niet denken; en niemand kan hen er toe dwingen; niemand wil het ook. Een „numerus clausus“, d.w.z. een vastgesteld maximum van toegelaten studenten, zou reeds om die reden geen zin hebben. Bovendien zou het uiterst moeilijk zijn, te bepalen, wie wel en wie niet tot de studie waren toe te laten. Een vergelijkend examen zou niet doeltreffend zijn; iemand kan een prachtig intellect hebben, en voor het predikambt volkomen ongeschikt zijn. En of hij vanwege zijn andere qualiteiten geschikt is, wie zal dat beslissen? De uitkomst brengt van elke studentengeneratie heel andere resultaten, dan zij zelf, hun vrienden, hun professoren hebben verwacht. Hen toelaten, die financieel draagkrachtig zijn, en aan de anderen een mindere kans geven, zou strijden met heel het karakter van ons kerkelijk leven. Ik zwijg nu maar van het feit, dat de Vrije Universiteit, krachtens haar opvatting van eigen taak, nimmer zou kunnen toestemmen in een numerus clausus, en dat deputaten vanwege de Gereformeerde Kerken haar moeilijk voor een dergelijken maatregel als door hen gewenscht of gewild zouden kunnen plaatsen. Het zou ook niet vriendelijk zijn, uit oorzaak van een conflict op dit punt het contact tusschen kerken en V.U. te verbreken; en het ware zedelijk ongeoorloofd, gelijken steun te verleenen aan twee faculteiten, waarvan de ééne (Amsterdam) een numerus clausus niet, en de andere (Kampen) hem wel zou hebben. Want dan zou er een premie staan op... het vergrooten van het aantal der kandidaten.

Zie ik het wel, dan moet men de vraag, of iemand predikant wil worden, overlaten aan ieders conscientie. Die heeft, en dat is een zegen, in de laatste jaren prikkels genoeg gekregen tot ernstig zelfonderzoek in dezen. En verklaart dan iemand, dat het zijn ernstige begeerte is, God in dit bepaalde ambt te dienen, dan komt geen penningmeester daartusschen; maar dan volgt elk den regel, die hem voor de normale regeling van het kerkelijk leven is gesteld. Want in den grond der zaak hebben wij over personen niet te oordeelen, noch ook een mogelijken zegen te „verderven“, omdat er zooveel werkelijke zegen, helaas, ongebruikt blijft, al hebben we er zoo heel vaak om gebeden.

K. S.

De dominee van Jan de Hartog.

Er zijn maar weinig figuren in het leven, van wie in de literatuur zó'n wonderlijk beeld wordt opgehangen, als van den dominee.

en naar de woorden der profetie te luisteren, waarin Jehova zijne verolgenheid over hen in woorden klinken doet (Jes. 35)."

...

Hier is dan toch iemand aan het woord, die op zuiver Schriftuurlijken grondslag „de heidenen“ weet te waardeeren.

Hij werkt dit ook nader uit en roemt Rome en Griekenland om vele gaven. Hij zegt: „daarom moet ieder man, die naar de eere slaat van in de wetenschap te willen arbeiden, lange jaren van zijn leven besteden aan de studie van Rome's en Griekenlands taal en historie, opdat hij zoo voor zelfstandig denken worde gevormd. God heeft Hellas en Rome dus gebruikt enerzijds, om voor het Christendom baan te breken door de bereiding van de volheid des tijds, en anderzijds die volkeren in hun wijzen en kunstenaars doen uitspreken de regelen voor denken en spreken, die door Hem zelf waren gelegd in de menselijke natuur, maar wachtten op een mond, die ze formuleeren zou. Aristoteles en Plato, Cicero en Quintilianus zijn gaven Gods voor heel de menschheid geweest.

...Van een BANKROET (der heidenwereld) moet echter gesproken worden, als het gaat om de vraag: hebben de heidenen, met al hunne rijke ontwikkeling gevonden het antwoord op het groote mysterie van den mensch, van zijn oorsprong, wezen, bestemming, val en verlossing.

Uitvoerig gaat hij dan spreken over Indië, (Brahmanen, Boeddhisten, Islam), over China, Griekenland en Rome en dan is zijn conclusie: „Hoe ver van het ware ideaal (het echt-menschelijke) de besten der wijsgeeren (Aristoteles, Plato) nog staan, blijkt, zoodra zij hunne denkbeelden practisch gaan uitwerken..."

Neen, deze wijsbegeerte (van Plato) greep het niet... Zij is het egoïsme verpersoonlijkt...

Eeuwen lang hebben in Griekenland en Rome de machtigste geesten gearbeid aan wat zij meenden het zedelijk levensideaal te zijn. En wat was het resultaat, toen de bloei van het klassieke leven op zijn hoogtepunt stond?

Paulus van Tarsen kende dat heidendom. En 'tstaat voor hem als een veile geblankette deerne, een witgepleisterd graf.

En hij rukt het masker van het gelaat, verwijderd de looze kalk, laat de werkelijkheid zien, als

Het is heelemaal niet noodig, dat, als in een of ander boek een predikant voorkomt, hij altijd een sympathiek mensch moet wezen. Liever niet! Want er zijn in de werkelijkheid heel wat dominee's, die verre van sympathiek zijn. Maar waarom moeten het nu juist altijd of halve heiligen of halve idioten zijn?

In een vroegere periode was dat zoo met vrijwel alle andere figuren. Er waren enkele edele menschen en er waren vele slechte lieden. Daartusschen had men dan het conflict. Ook bestonden er tusschen die edele menschen enkele afschuwelijke misverstanden, die tenslotte gelukkig werden opgelost.

Deze boeken zijn voorbij.

Toen is de literatuur geworden de spiegel van het leven.

Eerst van het menschenleven. Nu van héél het leven.

Aanvankelijk waren het meest psychologische conflicten, die werden beschreven, waarbij het liefde-leven en de huwelijksmoeilijkheden wel de meeste stof leverden.

Daarna werd de belangstelling veel wijder en in plaats van de zielkundige analyse, kwam de rake belichting der situatie, de scherpe visie en het nuchtere woord der zakelijke beschrijving.

Harde boeken zijn het, die wij thans te lezen krijgen.

Het realisme daarin is meer waarheidsgetrouw, dan wat men vroeger meest met dezen term aanduidde: vrijmoedige beschrijving van obscene gedachten en daden; die werkelijkheden zijn waarlijk zoo belangwekkend niet. Maar het breede leven in al zijn uitingen, ook in zijn noden en angsten, wordt geteekend met forsche lijn.

Men beschrijft kort en goed de werkelijkheid, hoe die dan ook is. Hierdoor zijn de meeste moderne romans zoo vreeselijk troosteloos! Maar ze zijn waar. Zoo IS het leven. Het moderne leven zonder God is niet anders dan een benauwde kramp.

Ik geloof, dat we eensdeels blij moeten zijn met die zakelijkheid der moderne romans. Want we hebben er niets aan, het leven te zien in een rose schijn van romantiek en ingelijst in een vriendelijk lieveheertjes-christendom. Dat de wereld in het boze ligt en dat wij de heerlijkheid Gods derven, wordt in de moderne literatuur wel heel erg duidelijk. Er is niets zoo gevaarlijk, als het schrijven en lezen van boeken, die het leven buiten Christus teekenen als ook nog wel mooi en goed.

Dat zijn de zoogenaamd onschuldige neutrale boeken, die men elkaar aanbeveelt met een beroep op de gemeene gratie. Doch die boeken dringen niet door tot op de huid van het leven en zijn vol onwaarachtigheid.

hij die wereld teekent: „de waarheid Gods hebben zij veranderd in de leugen... vervuld met alle ongerechtigheid... haters Gods, onverstonden, verbondsbrekers, zonder natuurlijke liefde, onbarmhartigen“. Heel het heidendom, van het strand van de Gele Zee tot de boorden van den Tiber, ligt daar vóór ons: troosteloos, zedeloos, reddeloos, hopeloos!"

Tot zoover Prof. Biesterveld.

...

Wanneer ik nu 35 jaar na deze woorden hetzelfde beweer als Prof. Bavinck, n.l. dat „ziel“ in den zin „der“ Grieksche wijsbegeerte (t'lidwoord is van Prof. B.) „geheel vreemd is“ aan dat woord in de Schrift — en ik werk dat gegeven dan verder uit — dan schrijft een zeker blad dat toe aan... ressentiment. Dan róemt dat blad: „de Grieksche filosofie heeft rijk en schoon, en ook langdurig gebloeid in een veelheid van beroemde scholen: hare beoefening vraagt de eruditie van een klassicus“.

Het blad vergeet er echter bij te voegen, dat de wijsheid der Schriften, die Prof. Biesterveld tot zijn diepgevoeld Christelijk klaaglied over de „prachtige heidenen“ bracht, óók kan verstaan worden door iederen eenvoudigen geloovige. De „eruditie van een klassicus“ wordt hier gesteld vóór de onderscheiding der geesten van de „eenvoudigen“ in Schriftuurlijken zin. Als zulke eenvoudigen óók klassicus zijn, zullen zij zich echter niet zoo verheffen op het prachtige heidendom. Zij zullen niet — wanneer er op gewezen wordt, dat een Grieksch filosofisch begrip niet overeenkomt met het Bijbelsche begrip — alarm slaan en gaan spreken van „dit hoonen van een onzer edelste goederen“.

Wanneer Schrift en Filosofie eens uit elkaar gehouden worden bij een bepaalden term, is zulk alarm niet noodig. Wie het er niet mee eens is, bewijze, dat ik het mis heb — en dat Prof. Bavinck hierin dwaalde.

En in ieder geval komt hier geen loflied op de „Diana der Epheseren“ te pas. Er is eenvoudig niemand, die niet weet, hoe groot zij is in de oogen der wereld.

N. B. Ik noem de GAVEN der „prachtige“ heidenen niet „Diana“ — maar ik wil hiermee aanduiden de afgodische vereering voor de Grieksche filosofie, die in zulk een te onpas aangeheven loflied doorklinkt.

A. JANSE.

Maar de waarheid is hard.

Het lezen van eerlijke boeken is voorwaar geen genoegen.

Ge kunt ze niet in de huiskamer laten liggen.

Wanneer een Christen ze leest, gaat hij in zijn binnenkamer om zich voor God te verootmoedigen. En zijn ziel schreit naar de openbaring van de heerlijkheid van Jezus Christus, die het leven verlost van het verderf.

Een door en door onchristelijk boek, vol van verderf, las ik van Jan de Hartog: „Ave Caesar”.

Dat is eigenlijk een ellendig boek. Maar hoe kan dat anders, als er niets, maar dan ook letterlijk niets, van Jezus Christus in is?

De mensen in dit boek hebben radicaal met God afgerekend. Ze kennen het geloof zelfs niet van uit de verte. Wat vage jeugdherinneringen, dat is al.

Het is de geschiedenis van een slappen jongen, wiens idealen en heele leven stuk slaan op de moeilijkheden der werkeloosheid.

„Verloren — verloren...”, dat is het refrein van dit boek.

Dat roept een jongen in stervensnood uit in het eerste hoofdstuk. Dat herhaalt de hoofdfiguur van dag tot dag.

En ja, de schrijver heeft gelijk: een leven, elk leven zonder Christus, is in den grond een verloren leven. Al wat het meer lijkt, is maar schijn. Dat is zakelijk de waarheid.

Maar dat komt niet, zoo als de schrijver ons wil suggereren, doordat de tegenwoordige jonge menschen tijdens den oorlog werden geboren, maar omdat er iedereen dag sprake is van zonde, maar geen enkelen dag van het evangelie. Dat geldt van iedere generatie.

Ook vorige generaties werden beschreven onder den kenmerkenden titel Armoede. Maar toen was het heel wat makkelijker, dan nu, na den oorlog, om een zekeren schijn op te houden.

Ook de literatuur is eerlijker.

Behalve op één punt.

Behalve wat betreft den dominee.

Zijn dan kerk en wereld zoo ver uit elkaar geslagen, dat een modern, ongeloovig schrijver het fenomeen „dominee” in de werkelijkheid niet kent en niet tekenen kan? Zoodat hij, als hij een beeld daarvan noodig heeft om de een of andere reden, dit gemakshalve ontleent aan de dominees-caricaturen uit een vorige periode?

Waarom laten ze den dominee er dan liever niet buiten?

In het boek van De Hartog is de figuur op blz. 75 totaal overbodig. Ziehier zijn portret:

„die een gezicht had als een walrus en op zijn buik een groote gouden ketting, die hij gewonnen had met scherpshieten”.

Dit is een zeer ouderwetsch plaatje in een zeer modern boek.

En een leelijk plaatje ook.

Dit is een caricatuur uit den tijd, toen men geen werkelijkheid teekende, maar zijn afkeer tegen kerk en godsdienst vorm gaf in de figuur van een huichelaar of sukkel als predikant.

Zoo loopen er immers honderden predikanten rond door de romans van tien, vijf en twintig jaar geleden?

In de moderne zakelijkheid vormen ze echter een anachronisme.

Daarbij komt, dat we in het boek Ave Caesar een aanwijsbare situatie hebben.

Er wordt geschreven over den predikant, die in 1930 catechisatie gaf aan de leerlingen van de kweekschool voor de zeevaart aan de Prins Hendrikkade te Amsterdam. Nu lust het me niet, na te gaan welke collega hier publiek voor gek gesteld wordt. Want al de trekken in dit beeld toonen, dat we hier niet met een zakelijke beschrijving, doch met een zeer ouderwetsche fantasie te maken hebben.

Die buik met de zware gouden ketting, verraadt genoeg de onmacht om op dit gebied iets nieuws te fantaseeren.

Voorals, als er een zeer bepaalde omgeving wordt aangewezen, is die machteloze fantasie een onvergeeflijk ding.

Van deze catechisatie nu worden bijzonderheden verteld, die te dwaas zijn om los te loopen; en waar alleen iemand, die niets weet van dit stukje levenswerkelijkheid, in loopen kan.

„De eerste avond zei de dominee, dat het de bedoeling van het bestuur van de Zeevaartschool was, dat we ons na afloop van de studie zouden laten aannemen, wanneer we dat wilden. Er stond in de belijdenis, dat we het met de beginselen der kerk eens moesten zijn, maar dat was zoo erg niet, want er stond letterlijk: in hoofdzaken. De hoofdzaken was, dat je aan God geloofde, en er zou over een paar maanden wel niemand meer zijn, die dat niet deed. Hij zou het ze wel leeren. Bovendien kreeg je van het bestuur, als je je liet aannemen, een bijbel cadeau, verguld op snee.”

Het is duidelijk, dat hier een Hervormd predikant bedoeld moet zijn. Maar ik weiger te ge-

looven, dat een Hervormd predikant van Amsterdam, anno 1930, zijn taak als catecheet zoo opvat. Laat hij misschien vrijzinnig zijn, hij is toch niet gek.

Men kan een predikant teekenen als vervelend, als hoogmoedig, als ouderwetsch of wat ook — want de werkelijkheid, ook hier, is zeer bont. Maar een figuur als hierboven geteekend, bestaat eenvoudig niet.

Heel het boek toont overigens een scherp kijk op de dingen. Raak worden menschen en gebeurtenissen aangeduid. Hoe triest en hoe liederlijk het ook is, wat we lezen, het draagt een stempel van echtheid.

Maar die bladzij over den dominee is onwaar.

Er staan verder over den godsdienst nog verschillende dingen in, die om bij te hullen zijn.

„Voor mij is God zoo'n klein mannetje, hij zit binnen in je, ergens in je borst”. Hoe kan het ook anders, als men niets weet van Jezus? Dan zoekt men troost bij kinderlijke fantasieën in sentimentele stemmingen, maar als de werkelijkheid die droomen verstoort, blijft er niets anders over dan: verloren... verloren. Ook die goddelooze vroomheden in dit boek maken den indruk van echtheid.

Maar die dominee van blz. 75 is onwerkelijk. Een mislukte fantasie.

In den meest alledaagschen zin van het woord, is onwaar de bewering, dat alle kweekelingen naar éénzelfde catechisatie moesten.

Dit is eenvoudig met de feiten in strijd.

De schrijver is blijkbaar zelf wel op de Kweekschool voor de Zeevaart geweest. Dat komt uit in verschillende details, die men moeilijk van hooren zeggen kan hebben.

Maar wat die catechisatie betreft, heeft ouderwets-bevooroordeelde fantasie de leemten in de herinnering opgevuld.

Als er staat: „er was maar één catechisatie, of je nou Roomsche was of Jood of wat anders, dat gaf allemaal niets. Er was maar één catechisatie, daar kon je naar toe.”, dan is dat eenvoudig onjuist.

Ik heb gereformeerde jongens gekend en ken er nog, die tijdens hun verblijf aan de kweekschool verlof kregen, om catechetisch onderwijs te ontvangen van een der gereformeerde predikanten van Amsterdam. En ik kan me niet anders voorstellen, of ook voor Roomsche leerlingen zal een dergelijke regeling bestaan.

Voor ons blijft de vraag: hoe komt een modern schrijver er toe, zoo'n onzakelijke bladzij te schrijven in zijn zakelijken roman?

Hoe moet een dergelijk verschijnsel worden verklaard? Op dit psychologisch probleem zich te bezinnen is van groot belang.

Doch in dit artikel ging het er mij slechts om, dien dominee van Jan de Hartog te verzamelen tot zijn vaderen uit den tijd der valsche romantiek, toen men dergelijke figuren ten tooneele voerde uit hatelijkheid of totaal gebrek aan kennis der werkelijkheid.

Heemstede.

A. DONDORP.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Hoe staat het met de Zending in Oost-Indië?

Eenigen tijd geleden vestigden wij de aandacht op het zeer belangrijke boek van William Paton: Christianity in the eastern conflicts. Na een studiereis door het Oosten gaf Paton, secretaris van The International Missionary Council, in dit boek het resultaat van zijn ervaringen en beschouwingen. Ter voorbereiding van de groote Wereld-Zendingsconferentie te Hangchow heeft deze vruchtbare schrijver ons een grooten dienst bewezen.

Wij wezen echter in onze bespreking erop, dat Paton wel Java bezocht, maar zich toch hield aan de uiteenzettingen over Japan, China, Engelsch-Indië en het Nabije Oosten. Wij betreunden dit; de Engelsch sprekende wereld mocht wel eens iets van Nederlandsch-Indië hooren! Het zou hun geen kwaad doen. Maar klagen brengt geen verbetering aan.

Trouwens, ook wij, Nederlanders, hebben er behoefte aan om eens kort en krachtig antwoord te krijgen op de vraag: En hoe staat het nu met de zending in ons Indië?

Op die vraag heeft Dr H. Kraemer, taalgeleerde op Java in het belang der zending, en nu pas benoemd tot hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, het antwoord gegeven in een boekje, uitgegeven bij den boekhandel voor Inwendige en Uitwendige Zending te Den Haag, verschenen onder den titel: De huidige toestand van het Christendom in Ned.-Indië.

Ter aanvulling van het boek van William Paton zal men goed doen ook deze brochure van Kraemer aan te schaffen. Het boekje is bijna 90 bl. groot en kost slechts 65 ct. En het loont de moeite van lezen en bestudeeren vele malen.

Kraemer is duidelijk. Men voelt het op elke bladzijde, dat hij zijn onderwerp volkomen beheerscht. Als zendingsman heeft hij dan ook reeds een wereldvermaardheid verworven. Het lijkt ons toe, bij vroegere publicaties van zijn hand, dat hij positiever wordt in zijn beschouwingen; of misschien moeten wij zeggen, dat hij zich beslister uildrukt, wat ons slechts genoegen doet.

De titel dient even gerechtvaardigd. Dr Kraemer doet dit zelf in een Inleiding, als hij na een breede uiteenzetting eindelijk opmerkt: „In den titel willen wij onder woorden brengen dat wij, bij alles wat wij zeggen, steeds het Christendom in Indië als een eenheid in onze gedachten hebben, m.a.w. dat wij, op den uitkijk staande naar den huidige toestand en de mogelijke toekomst-uitzichten, de Europeesche Christenen, de Inheemsche Christenen der Indische Kerk, en die der verschillende Zendingsvelden en zelfstandige Inheemsche Kerken, binnen dien uitkijk betrekken”.

Hij geeft dus niet alleen zijn gedachten over den toestand der zending. En hij heeft er goed aan gedaan, in een hoofdstuk van 25 bl. ons wat over de Indische Kerk mee te deelen; ik zal er wel niemand mee beleedigen, indien ik zeg, dat Kraemer ons hier vertelt, wat zeer velen, zelfs wel onder predikanten, onbekend is; en wat zij toch wel weten moeten. Als de schrijver in een noot op bl. 7 zegt, geheel en al te zwijgen over het Roomsche Katholieke deel der Christenheid in onze Oost, blijft hij in het vervolg niet bij dit woord; zie bijv. bl. 17. Maar het is wel zoo, dat dit een uitzondering is.

In zijn „Beschouwing der zendingsvelden” geeft Dr Kraemer een goed inzicht in den nood van Heidendom en Islam. Dat het heidendom ten doode is opgeschreven, wordt nu wel algemeen beseft. Het heeft geen grondslag en geen ruggegraat. Tegen den aanval der Westersche cultuur is het dan ook niet bestand, evenmin als tegen het binnendringen der groote godsdiensten. Over de wereld van het animisme is dan ook het doods-vonnis gestreken.

Het zal geen verlies zijn, als dit heidendom verdwijnt? Het zij zoo; maar erger dan het overgaan b.v. tot den Islam, acht Dr Kraemer het, zoo de heidenen wel zijn heidensche gebruiken uitwendig vasthoudt, maar toch wezenlijk de groote massa der ontworpen godsdienstlozen vermeerdert, waardoor hij in den afgrond valt van geestelijke verlamming en ontleding. Hier ontmoet de zending een nieuw probleem.

Eenigszins vreemd doet de zin aan: „In het licht van deze constellatie bezien, is het vergaderen der nog heel of half heidensche stammen in de Christelijke Kerk, afgezien van alle bijzondere zendingsmotieven, een weldaad voor deze volken, vooral met het oog op de toekomst”. Men meene niet, dat Dr Kraemer van oordeel is, dat deze volken als zoodanig naar de kerk moeten worden ingelijfd; dat kan natuurlijk alleen in den weg van bekeering.

In tegenstelling met het Animisme beleeft de Islam nog in enkele opzichten hier en daar een opwekking. De lezers van het boek van Ds Pol: De zending op Midden-Java ten Zuiden, herinneren zich den naam van Moehammadijja, welke in navolging van de zending, ook eigen scholen sticht, en door godsdienstonderwijs, propaganda, sociaal en philanthropisch werk wil bewijzen, dat de Islam een levende godsdienst is. Doch naast deze opleving is er toch stille ondermijning en verzwakking.

In deze wereld heeft het Christendom ingang gevonden.

Allereerst zijn er de Europeesche Christenen, die schier allen tot de Indische kerk behooren. Het doet ons echter goed te lezen: „De eenige groep Europeesche Christenen van belang, die buiten de Indische Kerk staat en zich door krachtig kerkelijk en godsdienstig leven onderscheidt, is die der Gereformeerde Kerken; haar ledental reikt ongeveer tot 4400”. Het is een klein getal, maar toch een krachtige kerngroep. Bovendien zijn zij de eenige Christenen niet; uit de Inlandsche bevolking zijn er reeds ongeveer 800.000 vergaderd op de zendingssterreinen, waarbij komen de 650.000 Inlandsche leden der Indische kerk.

Zoo berekent dan Dr Kraemer het getal Protestantische Christenen in ons Indië op ongeveer 1½ miljoen, met ruim 400.000 Roomschen. Het is niet veel op de meer dan 60 miljoen bewoners! Maar het getuigt toch wel van de kracht van het Evangelie! En jaarlijks neemt het aantal Christenen door den doop met ongeveer 40.000 toe.

Deze dorre cijfers krijgen nog meer beteekenis, indien men ons Indië vergelijkt met andere zendingsvelden. China b.v. telt 400 à 500 miljoen inwoners, dus 7 maal zooveel als in Ned.-Indië; toch zijn er geen 7 maal 1½ miljoen Christenen, doch slechts 6 à 700.000. In Engelsch-Indië wonen ongeveer 350 miljoen menschen; dus 6 maal zooveel als in ons Indië; maar toch zijn er geen 6 maal 1½ miljoen Christenen, doch slechts 2 miljoen.

Wij mogen dus van veel zegen spreken. Dat de zending vruchteloos is, wordt door de genoemde cijfers wel heel duidelijk weersproken.

Op twee terreinen in het bijzonder vestigt Dr Kraemer de aandacht: Borneo en Nieuw-Guinea.

Voorals de zijn zeer

Dat wij voor de Indië hie komst he zeggen, da der toeko telkens de Nederland heemsche sterke ne, hand hee mer uit; e fout schui nig over zending, s genoeg kras oor zoo spreke

Bij het hoort zeer kerken; D stuk aan Inheemsche kwestie is „Voorzoo” deelen, is het meest geschiede

Dat het standighe jaar gelede beter de werd in d standighe

Als Dr Javaansche vamsche ken noem kerken te Voor de i band b.v. sche kerk dingsveld diep inga niet ondie ken over Java in d Java, een trouwens uit het o alleen bez belangrijk

Maar w bedoelt d noodig te op te we stelt in he Dr Kraem de moeilj spoedig ee dan wat punten, de

BUIT

Een

We hebbe het Bidu modera overleverie een diens zoals we lang gebee De LaGra eeuw-feest was de ee heel ons „ des lands heel wat v kon kome ging, die t obstinaat die beeger vloede uit gelijke. Vo ruimer te gelukkig g andering liberalisee Natuurl den van d formeerde echt Geref delijke gev Men tra lalinge gische boe die litera heel wat Bavincks g en vertalin